

اهمیت صلاحیت های حرفه ای معلمان، سطوح و ابعاد آن

زهرا چهکندی¹، دکتر هادی پورشافی²

¹ کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه بیرجند

zahra_chahkandi@birjand.ac.ir

² دانشیار، مدیریت آموزشی، دانشگاه بیرجند

hpourshafeii@birjand.ac.ir

چکیده:

صلاحیت های حرفه ای معلمان یکی از موضوعات مهم در حوزه آموزش و پرورش است که تأثیر زیادی بر کیفیت آموزش و یادگیری دانش آموزان دارد. صلاحیت های حرفه ای معلمان شامل مجموعه ای از دانش، مهارت ها، و خصوصیات شخصیتی است که معلمان برای انجام وظایف حرفه ای خود نیاز دارند. این صلاحیت ها شامل سه حیطه شناختی، عاطفی و عملی هستند و ابعاد آن شامل مواردی مانند صلاحیت های آموزشی، رفتاری، اجتماعی، طراحی محیط فیزیکی، طراحی محیط عاطفی، حقوقی، فکری، مدیریتی و..... است. بررسی و ارزیابی صلاحیت های حرفه ای معلمان از اهمیت بسزایی برخوردار است، زیرا این امر بهبود کیفیت آموزش و پرورش و نهایتاً پیشرفت دانش آموزان را تضمین می کند.

واژگان کلیدی: صلاحیت های حرفه ای، معلم، دانش آموزان

1- مقدمه:

عصر حاضر در سراسر جهان با سرعت توسعه اقتصادی و سیاسی به همراه کاربرد گسترده فناوری های جدید گذر از اقتصاد و جامعه صنعتی به جامعه اطلاعاتی شناخته شده است. دانش نه تنها به صورت تضاد و چندی برابر شده، بلکه مدام مورد تجدیدنظر و اصلاح قرار می گیرد. دو عامل مسلط و برتر، جهانی شدن و جامعه اطلاعاتی تأثیر عمده ای بر اقتصاد و مؤسسات اقتصادی داشته اند و از جمله مدارس و آموزش و پرورش نیز مستثنا نبوده اند (استیلیاندز و پاشیار دیز، ۲۰۰۸). یونسکو (۲۰۰۸) آموزش را کلید توسعه جوامع و مسیری می داند که افراد را برای تحقق توانایی و افزایش کنترل بر تصمیمات اثرگذار بر آنها توانمند می سازد (نیکنام و کریمی، ۱۳۸۸). معلم محور هرگونه تحول در نظام آموزشی است و سرمایه گذاری برای تربیت معلم و یا افزایش توانمندی های معلمان نه فقط موجب پیشرفت نظام آموزشی بلکه در توسعه و پیشرفت همه جانبه جامعه نیز مؤثر خواهد بود. از طرفی شتاب فزاینده تغییر و تحول در فرایند تعلیم و تربیت موجب تغییر در شیوه های یاددهی - یادگیری و راهبردهای تدریس شده است. در چنین فضایی نقش معلم از انتقال دهنده اطلاعات به روشنفکران عامل و دگرگونی آفرین تبدیل شده است (احترام و همکاران، ۱۴۰۰). صلاحیت حرفه ای معلمان یکی از مهم ترین و اصلی ترین ملزومات در ارتباط با کارایی و کارآمدی آموزش در حیطه آموزشی هر کشوری می باشد (شریف پهل و عابدینی، ۱۳۹۸). صلاحیت معلم به توانایی معلم در برآوردن نیازها و مطالبات حرفه تدریس به میزان کافی و با استفاده از مجموعه ای یکپارچه از دانش مهارت و نگرش گفته می شود به طوری که این مجموعه در عملکرد و بازتاب معلم تجلی یابد (نیج ولدت و همکاران، ۲۰۰۵). معلم حرفه ای باید درک عمیقی از دانش محتوایی رشد دانش آموز، سبک های یادگیری، راهبردهای تدریس، مجموعه ای جدید از ارزش ها همراه با احترام به تفاوت های فردی با همکاران و گرفتن بازخورد مداوم مناسب از تدریس داشته باشد (رضایی، ۱۳۹۷). بدین منظور لازم است آموزش و پرورش به ارتقا و رفاه معلمان در سطح تخصصی و حرفه ای مانند ارتقای کیفی و شغلی معلمان در آموزش و پرورش گرایش و جذب نیروهای با بنیه علمی و تخصصی و ایجاد روش های نوین تدریس بپردازد. پایین بودن سطح علمی و حرفه ای در مدیریت کلاس درس، عدم برخورداری از آموزش مداوم نبود زمینه مناسب برای یادگیری مداوم و تبادل اطلاعات و تجربیات با همکاران مقاومت در مقابل روش های نوین آموزشی ناشی از برخورداری از آموزش های لازم توسط معلمان است (محبی و همکاران، ۱۴۰۱). با توجه به اهمیت صلاحیت های حرفه ای معلمان در جامعه و ماهیت و کاربرد آن محققان خارجی و داخلی زیادی به مطالعه این موضوع پرداخته اند. هانتلی^۱ (۲۰۰۸) در پژوهش های خود به این نتیجه رسیده است که می توان قابلیت های معلمان را در سه زمینه دانش حرفه ای عمل حرفه ای و تعهد حرفه ای دسته بندی کرد و دانش حرفه ای شامل دانش محتوا، شناخت دانش آموز و آگاهی از تدریس و یادگیری است. عمل حرفه ای از طراحی یادگیری، ایجاد محیط یادگیری و ارزشیابی یادگیری تشکیل شده است و تعهد حرفه ای یادگیری حرفه ای مشارکت رهبری، ارزش ها، ارتباطات و اخلاقیات را شامل می شود. در پژوهشی دیگر مابا و همکاران^۲ (۲۰۱۸) به این نتیجه رسیده اند که صلاحیت را می توان ترکیبی از دانش، مهارت ها و نگرش هایی دانست که در توانایی معلم برای مسئولیت پذیری در انجام دادن تکلیف آموزشی به منزله عامل یادگیری و همچنین عامل تغییر تجلی می یابد. کانا و رد کر^۳ (۲۰۱۹) در پژوهش خود شش حوزه برای صلاحیت های حرفه ای معلمان در نظر گرفته اند که با توجه به لزوم ارتقای صلاحیت های فناورانه در معلمان زیر مؤلفه های متعددی در حوزه های گوناگون مانند تلویحات فناوری در سنجش آموزش و یادگیری منابع آموزشی نیرومندسازی یادگیرندگان و در کل اشتغال حرفه ای معلمان برای آن در نظر گرفته شده است. در ایران محبی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی صلاحیت های معلمان ابتدایی و متوسطه با استفاده از مرور تلفیقی پژوهش ها پرداخته اند. نتایج حاکی از آن است که در مجموع معلمان در بعد مهارتی از جمله مدیریت کلاس و بعد دانشی در سطح متوسطی قرار دارند. اما در بعد شخصیتی در سطحی بالاتر از متوسط هستند. ایزدی (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان بررسی میزان صلاحیت های حرفه ای معلمان دوره متوسطه استان مازندران بر اساس دیدگاه سازنده گرایی در بخش کمی نشان می دهد که معلمان از صلاحیت های حرفه ای مبتنی بر رویکرد سازنده گرایی برخوردار هستند؛ هم چنین بین مؤلفه های سازنده گرایی نیز همبستگی مثبت وجود دارد. ملایی نژاد (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان صلاحیت های حرفه ای مطلوب دانشجو معلمان دوره آموزش ابتدایی به شناسایی وضعیت مطلوب صلاحیت های حرفه ای دانشجو معلمان دوره آموزش ابتدایی ایران پرداخته است. وی صلاحیت های معلمان را در سه بخش صلاحیت های شناختی و مهارتی صلاحیت های نگرشی و رفتاری و صلاحیت های مدیریتی طبقه بندی کرده است. یافته ها حاکی از آن است که عملکرد دانش آموزان با عملکرد مراکز تربیت معلم رابطه مثبت و معناداری دارد؛ لذا افزایش کیفیت تدریس معلم را

¹ Stiliands and Pashiar Diz

² You were born et al

³ Huntly

⁴ Maba et al

⁵ Kana and Red Kar

به عنوان هدف کلی مراکز تربیت معلم مطرح کرده است. نتایج پژوهش دانش پژوه و فرزاد (۱۳۸۵) نیز در زمینه ارزشیابی مهارت های حرفه ای معلمان دوره ابتدایی نشان داد که معلمان ابتدایی در اجزای مهم تدریس یا برخی نارسایی های جدی مواجه هستند. بنابراین، با توجه به مطالعات داخلی و خارجی انجام شده می توان بیان کرد که صلاحیت های حرفه ای معلمان در فرایند یاددهی و یادگیری جایگاه ویژه ای دارد و در پژوهش حاضر به تدوین صلاحیت های حرفه ای و تأثیر آن در آموزش پرداخته شده است.

2- روش شناسی:

این پژوهش به روش کتابخانه ای انجام شده است و در آن از منابع و مستندات معتبر مرتبط با موضوع استفاده شده است و نتایج آن نشان می دهد که توسعه دانش حرفه ای معلمان یک ضرورت است و شامل سطوح و ابعاد مختلفی است.

3- بحث درباره یافته ها

صلاحیت حرفه ای معلمان و سطوح آن

صلاحیت حرفه ای به معنای توانایی برای وارد شدن به یک حرفه خاص است که ارتباط مستقیمی با گواهی دانش با تأییدیه در آن حرفه دارد. ویژگی های خاص حرفه مدرسی از جمله پیچیدگی، ظرافت و گستردگی از یک سو و نگاه به ماهیت انسان از سوی دیگر سبب شده تا صاحب نظران تعلیم و تربیت در خصوص بررسی چرایی و چرایی صلاحیت های حرفه ای و با تدوین ملاک هایی برای یک مدرس خوب و اثربخش که از اواسط قرن بیستم در نظام آموزشی پدیدار شده؛ نظرات مختلفی بیان کنند. صلاحیت معلم به توانایی معلم در برآوردن نیازها و مطالبات حرفه تدریس به میزان کافی و با استفاده از مجموعه های یکپارچه از دانش، مهارت و نگرش گفته می شود به طوری که این مجموعه در عملکرد و بازتاب معلم تجلی یابد (نیج ولدت و همکاران، ۲۰۰۵). صلاحیت های معلم شامل دانش و مهارت های مورد نیاز تدریس در مدرسه است. این صلاحیت ها شامل صلاحیت های معلم شامل دانش و مهارت های مورد نیاز تدریس در مدرسه است. این صلاحیت ها شامل سطوح بالای دانش، ارزش ها، مهارت ها و حالت ها و حالت های شخصی، حساسیت ها و قابلیت ها است. (کمیسیون بین المللی یونسکو، ۲۰۰۸). منظور از صلاحیت های حرفه ای معلمی، مجموعه شناخت ها، گرایش ها و مهارت هایی است که معلم با کسب آنها می تواند در جریان تعلیم تربیت به پرورش جسمی، اخلاقی، عاطفی، اجتماعی، عقلانی، و معنوی فراگیران کمک کند و می توان آن را در سه حیطه مکاتب و دیدگاه های متعدد فلسفه تربیت به صلاحیت های حرفه ای معلمی که سه حیطه شناختی، عاطفی و مهارتی هستند از زوایای متعددی نگاه می کنند؛ اما همه آنها برای معلمان، صلاحیت های حرفه ای خاصی قائل هستند که عمده ترین آنها به شرح زیر است:

1. **صلاحیت های شناختی:** مراد از صلاحیت های شناختی، مجموعه آگاهی و مهارت های ذهنی است که یک معلم در شناخت و تحلیل مسائل و موضوعات تربیتی به کار می برد، مثلاً شناخت علائق ذهنی در یادگیرنده برای تدریس مؤثر دروس و انتقال بهتر مفاهیم به آنان یکی از صلاحیت ها و مهارت های شناختی معلم به حساب می آید.
2. **صلاحیت های عاطفی:** مجموعه گرایش ها معلم نسبت به تعلیم و تربیت است. مثل گرایش به تکریم افراد
3. **صلاحیت های عملی:** مجموعه مهارت ها و توانایی های معلم در فرایند یادگیری و تدریس است. مثلاً مهارت معلم در تدریس و تهیه طرح درس، مهارت در طراحی آموزشی، مهارت در اجرای طرح آموزشی و مهارت ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان (ملکی، ۱۳۸۶).

ابعاد صلاحیت های حرفه ای معلمان

- **صلاحیت های آموزشی:** به آن دسته از فعالیت های معلم در کلاسی شامل تهیه ی طرح درسی، و به کارگیری روش های مختلف تدریس ، مهارت تعیین تکلیف، استفاده از اصول سنجش و ارزشیابی و ... اشاره میکند.
- **صلاحیت های رفتاری (ویژگی های شخصیتی):** در مقطع ابتدایی بیشتر یادگیری های دانش آموزان از طریق مشاهده الگو صورت می گیرد. الگو بودن معلم در رفتار و کردار تأثیر مثبتی در رفتار دانش آموز خواهد داشت. این زیر مقیاس ویژگی هایی مثل: حفظ آراستگی، داشتن خلق و خوی خوش، رفتار توأم با ادب و احترام و... را مورد بررسی قرار می دهد.
- **صلاحیت طراحی محیط فیزیکی:** معلمی که دارای این صلاحیت می باشد، با چیدن مناسب میزها و صندلی ها، استفاده از وسایل و تجهیزات مناسب، کنترل دمای هوا و... محیطی ایمن برای یادگیری دانش آموزان فراهم می کند.

- **صلاحیت طراحی محیط عاطفی:** این زیر مقیاس به توانایی های معلم در ایجاد علاقه در دانش آموزان نسبت به درسی، ایجاد محیطی شاد و دوستانه، کاهش تنش و اضطراب در کلاس و.. اشاره می کند.
- **صلاحیت های اجتماعی:** بخش عمده فعالیت های کلاسی با تعاملی بین معلم و دانش آموز صورت می گیرد؛ در نتیجه توانایی معلم در ایجاد ارتباط با دانش آموزان اهمیت بسزایی دارد. این زیر مقیاسی توانایی های مثل: توانایی برقراری ارتباط، مهارت های بین فردی، مشاوره و راهنمایی دانش آموزان، عکس العمل مناسب در مقابل نظر دیگران و را مورد ارزیابی قرار می دهد.
- **صلاحیت های حقوقی:** صلاحیت های حقوقی معلم شامل آگاهی و عمل به کلیه حقوقی می باشد که یک فرد در حال تعلیم و تربیت و یا به سبب تعلیم در نظام آموزش و پرورش کشور از آن بهره مند می شود؛ زیر مقیاس فوق میزان آگاهی معلمان از قوانین و حقوق دانش آموزان را مورد سنجش قرار می دهد (کریمی ۱۳۸۸).
- **صلاحیت های فکری:** در این قسمت توانایی معلم در تفکر انتقادی، خلاق و حل مساله مورد ارزیابی قرار می گیرد.
- **صلاحیت های مدیریتی:** مدیریت به شیوه هایی مربوط می شود که از طریق آن معلمان می توانند رفتار مثبت و رفتار اجتماعی سازگار دانش آموزان را ترویج دهند و با رفتارهای نامناسب و نامربوط مقابله و برخورد کنند (اندرسون، ترجمه روف و رضایی، ۱۳۸۶).
- **صلاحیت های اخلاق حرفه ای:** این صلاحیت مواردی چون عدالت، انصاف، صداقت، تعهد و... معلم را نسبت به شغلش مورد توجه قرار می دهد.
- **صلاحیت های توسعه حرفه ای:** باتوجه به رشد و توسعه روزانه علوم و فنون، تأثیرات آن بر جامعه و زندگی روزمره افراد محرض می باشد. یکی از وظایف معلم، به روز و همراه بودن با تغییرات سریع علمی جامعه است. این زیر مقیاس توانایی های معلم در این زمینه را مورد بررسی قرار می دهد.
- **صلاحیت های فن آوری:** فن آوری اطلاعات و ارتباطات، آموزش، یادگیری، دسترسی به اطلاعات، پژوهشی و به طور کلی زندگی انسان را تغییر داده است. این وضعیت به وجود آمده نیاز به نقش های جدید معلمان دارد. این زیر مقیاس قابلیت های معلم را در مهارت های استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات را مورد ارزیابی قرار می دهد (کریمی، ۱۳۸۷).

اهمیت صلاحیت های حرفه ای معلمان در آموزش و پرورش

افزایش مهارت های حرفه ای معلمان به عنوان یکی از مولفه های تأثیرگذار در نظام آموزش و پرورش محسوب می گردد. موفقیت هر نظام آموزشی در حد تعیین کننده ای به صلاحیت های حرفه ای معلم بستگی دارد. معلم مهم ترین عنصر نظام آموزشی در فرایند یاددهی - یادگیری و معمار اصلی نظام آموزش است. جهان به سرعت دگرگون می شود و معلمان نیز مانند دیگر گروه های حرفه ای با این واقعیت روبه رو می شوند که آموزش های اولیه آنان در جهان امروز چندان مفید نخواهد بود. آنان باید در سراسر عمر دانش خود را روزآمد کنند (دلور ترجمه دفتر همکاری های علمی و بین المللی، ۱۳۸۰) تأکید بر پرورش صلاحیت های حرفه ای معلمان به معنی ایجاد مهارت های پایدار و نیز توجه به پرورش مهارت های حرفه ای معلمان باید مورد حمایت قرار گیرد (نیکنامی و کریمی ۱۳۸۸). بهبود صلاحیت حرفه ای معلمان نه تنها باعث انگیزش بیشتر آنان نسبت به کار می شود؛ بلکه موجب عملکرد بهتر دانش آموزان نیز می گردد. از طرف دیگر یکی از مهم ترین عواملی که باعث ایجاد احساس شایستگی و خودمختاری و اعتماد به نفس و صلاحیت حرفه ای در معلمان می گردد، برخورداری از صلاحیت مهارت و توانمندی های روان شناختی لازم برای تدریس بهتر و بهبود یادگیری دانش آموزان است (کیمر کی، گروشنر آ، کونتر ام و سیدل تی، ۲۰۱۸). وقتی معلمان با اطلاعات و مهارت های بیشتر تجهیز شوند. آنها احساس توانمندی خواهند کرد؛ زیرا مهارت در عملکرد موجب موفقیت های شغلی می شود و موفقیت های روزمره، ادراک توانمندی را افزایش می دهد همان طور که شکست های متوالی موجب عدم اعتماد به نفس گردیده و احساس توانمندی را کاهش می دهد به بیان دیگر میزان برخورداری از صلاحیت حرفه ای ارتباط مستقیمی با احساس توانمندسازی روان شناختی، خودکارآمدی و انگیزش پیشرفت معلمان دارد (کریدلی اس ای، فیتزپاتریک جی جی ۲۰۱۸).

۴- نتیجه گیری و پیشنهادها

⁶ Delor translation office of scientific and international cooperation

⁷ Kimer K, Groschner A, Kunter M and Seidel T

⁸ Cridley SA, Fitzpatrick JJ

عاملان اصلی و مجریان خط مقدم برنامه‌های آموزش و پرورش رسمی کشور معلمان هستند پرداختن به صلاحیت‌های معلمان از اهمیت بالایی برخوردار است. هدف از پژوهش حاضر تدوین چارچوبی برای صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان است که در این پژوهش به سطوح (شناختی، عاطفی و عملی) و ابعاد (آموزشی، رفتاری، طراحی محیط فیزیکی، محیط عاطفی، اجتماعی، حقوقی، فکری، مدیریتی، اخلاق حرفه‌ای، توسعه حرفه‌ای فن آوری) صلاحیت‌های حرفه‌ای پرداخته شده است. معلمان با صلاحیت‌های حرفه‌ای بالا توانایی بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را دارند. معلمان با صلاحیت‌های حرفه‌ای قوی می‌توانند بهترین روش‌های آموزش و پرورش را انتخاب کنند، دانش‌آموزان را به یادگیری تشویق کنند و محیط آموزشی مناسبی ایجاد کنند. علاوه بر این، معلمان با صلاحیت‌های حرفه‌ای می‌توانند بهترین پشتیبانی را به دانش‌آموزان ارائه دهند و به آن‌ها کمک کنند تا بهترین نتایج تحصیلی را بگیرند و صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تأثیر مستقیم در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد.

پیشنهادهای

باتوجه به یافته‌های به دست آمده، پیشنهادهای زیر ارائه شده است:

- ۱_ برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای ارتقای این صلاحیت‌ها در معلمان
- ۲_ در اختیار گذاشتن امکانات و تجهیزات در اختیار معلم و راهنمایی و برگزاری کارگاه‌هایی به صورت عملی برای آشنایی معلمان برای استفاده از این تجهیزات
- ۳_ چاپ کتاب‌های راهنمای معلم متناسب با نیازهای معلمان و در اختیار گذاشتن سی‌دی‌های حاوی اطلاعات کتاب‌ها برای آنها
- ۴_ فرستادن معلمان به صورت دوره‌ای به مدارس که در کشور در سطح بالایی از نظر آموزشی قرار دارند.
- ۵_ اختصاص بخشی از امتیازات ارزشیابی معلمان به سنجش این صلاحیت‌ها.

منابع

- احترام ابراهیم؛ محمدحسین حیدری؛ سید هاشم گلستانی. "واکاوی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمی از منظر رویکرد پست‌مدرن به منظور ارائه الگو". تحقیقات مدیریت آموزشی، 13، 49، 1400، 225-242.
- اندرسون، لورین. (۱۳۸۶). افزایش کارایی معلم. (ترجمه رؤوف، علی و رضایی، منیره). چاپ دوم، تهران: نشر
- ایزدی صمد و دیگران (۱۳۹۱) بررسی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان مرد دوره متوسطه شاخه علوم انسانی بر مبنای رویکرد سازنده‌گرایی مطالعات آموزش و یادگیری دوره ۳ شماره ۱
- تنها، حدیثه، فتحی ورنوسفادرائی، لیلا، احقر، قدسی. (1400). ارائه الگوی صلاحیت حرفه‌ای دبیران زن. خانواده‌درمانی کاربردی، 2(1)، 406-429
- حسینیان، بنت‌الهدی سادات نیلی، محمدرضا و شریفیان فریدون (۱۳۹۹) بررسی تطبیقی ابعاد برنامه‌های توسعه حرفه‌ای معلمان ابتدایی در ایران و کشورهای منتخب فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی ۹۰-۷۳ (۴۹) ۱۴
- دانش پژوه، زهرا و فرزاد ولی اله (۱۳۸۵) ارزشیابی سنجش مهارت‌های حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۵ (۱۸) ۱۷۰-۱۳۵
- رضایی، منیره (۱۳۹۷) تدوین استانداردهای عملکرد حرفه‌ای معلمان بر اساس شایستگی‌های شناسایی شده در اسناد تحولی و اعتباربخشی آن پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- شیخ‌الاسلامی کندلوسی، علی، کیلاشکی، مهدیه، مرادی، مسلم و دهواری سیف (۱۳۹۷) پیش‌بینی اثربخشی معلمان بر اساس سطح نیازها و صلاحیت‌های حرفه‌ای در معلمان دوره ابتدایی شهرستان نوشهر اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی ایران تهران مرکز بین‌المللی همایش‌ها و سمینارهای توسعه پایدار علوم جهان اسلام
- عالمیان، وحید (۱۳۸۹) طرح تدوین صلاحیت‌های علمی و حرفه‌ای معلم در نظام جمهوری اسلامی ایران وزارت آموزشی و پرورش
- کریمی، فریبا (۱۳۸۷). مطالعه صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان، فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال دوم، شماره ۴، زمستان ۸۷، ص ۱۵۱-۱۶۶.

محبی، علی، فرهوش، معصومه و یداللهی سارا (۱۴۰۱) سنجش ابعاد صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان ایران مطالعه مروری تلفیقی، نوآوری‌های آموزشی، ۸۴/۲۱: ۶۴-۲۹

نیکنامی، مصطفی، کریمی، فریبا. (1388). صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان آموزش عمومی و ارائه چارچوب ادراکی مناسب. پژوهش در برنامه ریزی درسی، 6(23)، 1-22.

- Caenea, F., & Redecker, CC. (2019). Aligning Teacher Competence frameworks to 21st Century Challenges: the case for the European Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu). European Journal of Education, Research Development and Policy, 54(3): 356-369.
- Huntly, Helen (۲۰۰۸) Teachers Work: Beginning Teachers' Conceptions Of Competence, The Australian Educational Researcher. Vol. ۳۵، ۱
- Lee, John Chi Kin. Wing po Lam & Yuk yung Li. (2003). Teachers Evaluation and Effectiveness in Hong Kong: Issues and Challenges, Journal of Personnel in Education, 17(1): 66-72
- Maba, W., Perdata, I. B. K., Astawa, I, N., & Mantra, I B. N. (2018). Conducting assessment instrument models for teacher competence, teacher welfare as an effort to enhance education quality. International Research Journal of Management, IT and Social Sciences, 5(3), 46-52.
- Nijveldt, Mirjam, Mieke Brekelmans, Douwe Beijaard Nico Verloop & Theo Wubbels (2005). Assessing the interpersonal competence of beginning teachers: The quality of the judgement process, International Journal of Educational Research Vol 43, No 1-2, PP 89-102
- Stylianides, Marios & Petros Pashiardis. (2007). The future of our schools, International Journal of Educational Management, Vol 21. No 5, PP 384-406.